

ממלכת כהנים וגוי קדוש

וְעַתָּה אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וְשִׁמְרֶתֶם אֶת בְּרִיתִי וְהִיִּיתֶם לִי סִגְלָה מְכֹל
הָעַמִּים כִּי לִי כָל הָאָרֶץ.
וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְלַכַת כְּהֹנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר אֶל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל. (שמות י"ט, ה'-ו')

כל ישראל נקראים "ממלכת כהנים". תואר זה בודאי מתאים למקומם ותפקידם של ישראל
במשפחת העמים. ראוי הדבר שאומות העולם יראו בישראל ממלכת כהנים.
מספרת הגמרא (זבחים י"ט ע"א):

אמר רב אשי, אמר לי הונא בר נתן: זימנא חדא הוה קאימנא קמיה דאיזגדר
מלכא (פעם אחת עמדתי לפני איזגדר מלך פרס), והוה מדלי לי המיינא
ותיתייה ניהליה (והיה אבנטי מוגבה למעלה, והמלך הוריד אותו, שיהיה
במקומו), ואמר לי: "ממלכת כהנים וגוי קדוש" כתיב בכו. כי אתאי קמיה
דאמימר, אמר לי: אקיים בך (ישעיהו מ"ט) "והיו מלכים אומניך".

כשהעולם הולך בדרך מתוקנת, רואים הגויים בצורה טבעית את ישראל כ"ממלכת כהנים".
חשוב להם לראות את ישראל בתפארתם, כראוי לכהנים הלוֹבְשִׁים בגדים מיוחדים לכהונה
(שמות כ"ח, ב'):

וְעָשִׂיתָ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֶחֱיךָ לְכָבוֹד וּלְתַפְאֵרֶת.

על כן פירש רש"י את דברי איזגדר מלכא:

ממלכת כהנים כתיב בכו - וצריכין אתם לנהוג עצמכם בתפארת של כהנים.

באבות דרבי נתן מובא הסיפור על הגר שבא לפני שמאי ולפני הלל ובקש להתגייר על מנת
שיהיה כהן גדול. וכך נאמר שם (פט"ו):

...בא להלל, אמר לו, רבי גיירני על מנת שתשימני כהן גדול שאעמוד
ואשמש על גבי המזבח. אמר לו, שב ואומר לך דבר אחד. מי שמבקש
להקביל פני מלך בשר ודם לא דין הוא שילמד איך יכנס ואיך יצא. אמר לו
הן. אתה שמבקש להקביל פני מלך מלכי המלכים הקב"ה לא דין הוא
שתלמוד איך תכנס לבית קדש הקדשים, איך תיטיב את הנרות, איך תקרב
לגבי המזבח, איך תערוך את השלחן, איך תסדר את המערכה. אמר לו הטוב
בעיניך עשה. כתב לו תחלה אלף בית ולמדו תורת כהנים והיה לומד והולך
עד שהגיע "והזור הקרב יומת" (במדבר א'). נשא אותו גר קל וחומר בעצמו
ואמר, מה אם ישראל שנקראו בניס למקום ועליהם אמרה שכינה "ואתם
תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", אף על פי כן הזהיר עליהם הכתוב
"והזור הקרב יומת", אני גר הקל שלא באתי אלא בתרמילי על אחת כמה
וכמה. מיד נתפייס אותו גר מאליו.

ביחס לאומות העולם כל ישראל נחשבים לממלכת כהנים, אף שביחס לבית המקדש נחשבים הם לזרים.

מצפים אנו לזמן שבו נראה את ישראל כממלכת כהנים של כלל האנושות (אורות עמ' קנ"ו):

ראויה היא האנושיות שתתאחד כולה למשפחה אחת, וחדלו אז כל התגרות וכל המדות הרעות היוצאות מחילוקי עמים וגבולותיהם. אבל העולם צריך להעידון התמציתי, שהאנושיות משתכללת על ידו בעושר הצביונים המיוחדים של כל אומה. וזה החסרון תשלים כנסת ישראל, שתכונתה היא כמין אוצר רוחות גדול הכולל בקרבו כל כשרון וכל נטית רוח עליונה. ובמילואה הגמור של כנסת ישראל יהיה שמור בעולם, ביחוד על ידי קישורה עם כל העולם כולו, כל הטוב שיוצא מפלוגת עממים, ושוב לא ימצא כל צורך בהתפלגות הממשית, והיו כל העמים הכלליים חטיבה אחת, ועל גביהם בתור אוצר קדוש, ממלכת כהנים וגוי קדוש, סגולה מכל העמים, כאשר דבר ד'.

תכונתם זו של ישראל המצויינים כ"ממלכת כהנים וגוי קדוש" אינה מתבטאת רק ביחס לאנושות בכללה. פועלת היא גם בתוכנו פנימה. רושם הכהונה נמצא בישראל ויוצא הוא אל הפועל במקומות מיוחדים.

כך אמרו במדרש (אגדת בראשית פ' ע"ט, מובא בתורה שלמה שמות י"ט, אות צ"ו):

אמר ר' אחא ולמה נקרא שמותן של שבטים על האבנים, אלא מפני שכולן נקראו כהנים בניני, שנאמר "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי", אמר הקב"ה [אין] אפשר שיהיו כולן מקריבין על גבי המזבח, אלא יהיו כולם כתובים שמותם על לבו של כהן גדול, כשיהיה כהן גדול נכנס להקריב לפני כל אחד ואחד מהן כאילו כהן גדול לפני לבוש בגדי כהונה.

בזו הדרך יש להבין גם את דברי הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל (פי"ג הי"ג):

...ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם¹ אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלהים, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים² ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים, הרי דוד ע"ה אומר "ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי".

¹ ביטוי זה מלמד שלא רק על ישראל חל גדר זה. ואפשר שזה שייך לחלק הבחירי של הכהונה והלויה, ואם כן אין גדר זה שייך לפרק זה.

² ביטוי זה נאמר בדברי הימים א' (כ"ג, י"ג) על שבט הכהונה: "ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים הוא ויבניו עד עולם להקטיר לפני ה' לשרתו ולבנות בשמו עד עולם".

דברים אלו מאירים באור חדש את דבריו הנפלאים של הרב צבי יהודה זצ"ל בהערותיו ל"דעת כהן" (עמ' תנ"ב) בענין מצות פדיון הבן:

...ובזה שהתורה קראתו כאן בשם פדיון י"ל שהודיעתנו שיש באמת במצוה זו ענין של פדייה ממשית לגופו של בן הישראל, שהוא נכנס על ידה מרשות כהונה לרשות ישראל בכלל...

באמת מצד יסוד הקדושה השייכת מעיקרה לכל בכור בישראל, כדבר ד' בפ' במדבר³, הרי יש לכל בכור זיקה ושייכות בגופו ועצמו לקדושת עבודת ד', ומתוך כך לקדושת השבט של הכהונה. אבל מצות ד' בתוה"ק היא שכל בן בכור משאר שבטי ישראל יהיה נפדה מזיקת הקדושה המיוחדת הזאת ויוצא לחולין, דהיינו לרשות קדושת ישראל הכללית, על ידי מה שאחד מהכהנים מקבל בשבילו את שקלי הפדיון מאת ישראל הפודה, ובזה הוא בתור אחד משבט הכהונה ובא-כח קדושתו מסתלק מזיקת שייכותו של אותו הבכור לקדושת הכהונה...

שייכותו של הבכור לשבט הכהונה מבטאת היות ישראל בכללן "ממלכת כהנים" בכח. בבכור מתגלה קדושה מיוחדת זו בפועל עד שצריכה היא פדיון על מנת שיחזור להיות ישראל.

כלל ישראל אשר המה "ממלכת כהנים וגוי קדוש" נצטוו אף הם בחלקים מן המצוות השייכות באופן מיוחד לשבט הכהונה. מצוות אלו אינן נשארות בתוך תחום נחלת שבט הכהונה. יוצאות הן מחוץ לתחום והולכות ופועלות ומתגלות בכלל ישראל.

נתבונן במצוות הכהונה על מנת שנראה כיצד מתקיימות הן ב"ממלכת כהנים וגוי קדוש".

מצות בית הבחירה

המצוה הראשונה, מצות בית הבחירה, נצטוו בה ישראל לבנותו ולעלות אליו לרגל שלוש פעמים בשנה.

אף גם זאת בהיותם בגבוליהם נצטוו ישראל שיהיה להם "מקדש מעט", וכשם שהכהנים עובדים במקדש, ישראל - ממלכת כהנים - עובדים במקדש מעט, בבתי כנסיות ובתי מדרשות.

התפילה נקראת עבודה בלשון התורה. "וַעֲבַדְתֶּם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם" (שמות כ"ג, כ"ה). אמרו חכמים (תענית ב' ע"א): "ולעבדו ככל לבבכם", איזו היא עבודה שהיא בלב - הוי אומר זו תפלה. עבודה זו נעשית בבית הכנסת שקדושתו מן התורה כמו שהתבאר בגוף המצוה⁴, וכמו שכתב הרמב"ם בתשובה (תשובות הרמב"ם בלאו, תשובה ר"צ):

³ במדבר ג', מ"ד והלאה.

⁴ ע"י לעיל עמ' לח.

וכל בית הכנסת מקדש הוא.

מצות רחיצת ידים ורגלים

בגוף המצוה הבאנו דברי הראשונים המביאים מצוה זו כמקור מן התורה לתקנת נטילת ידים. לשלמות הדברים במאמר זה לא נמנע מלהביא ראשונים אלו גם כאן. הרמב"ן בפירושו לתורה (שמות ל', י"ט) כתב:

והרחיצה הזו, לקדושה תרגם אותה אונקלוס, ומן הענין הזה תקנו רבותינו נטילת ידים לתפילה.

התפילה שהיא כעבודת המקדש מצריכה רחיצת ידים ורגלים לפניה. על כן תקנו חכמים נטילת ידין כהקדמה לתפילה. אף הרשב"א בתשובה (ח"א תש"קצ"א) כתב כן:

... ועוד אמרו בפרק היה קורא (ברכות ט"ו) אמר רבי יוחנן הנוטל ידיו ומניח תפילין וקורא קרית שמע זו היא קבלת מלכות שמים שלימה. מדקאמר נוטל ידיו ולא קאמר רוחץ ידיו כמו שאמרו בערב רוחץ פניו ידיו ורגליו, משמע לכאורה שצריך בשחר ליטול ידיו בכלי. ואם תשאל מאי שנא תפילת השחר מתפילת מנחה וערבית, יש לומר לפי שבשחר אנו נעשים כבריה חדשה דכתיב (איכה ג') "חדשים לבקרים רבה אמונתך", וכמו שבא להם ז"ל במדרש, וצריכין אנו להודות לו יתברך על שבראנו לכבודו לשרתו ולברך בשמו. ועל דבר זה תקנו בשחר כל אותן ברכות שאנו מברכין בכל בוקר ובוקר. ולפיכך אנו צריכין להתקדש בקדושתו וליטול ידיו מן הכלי ככהן שמקדש ידיו מן הכיור קודם עבודתו...

מצות הדלקת הנרות

אף במצוה זו הבאנו בגוף המצוה דברי רמב"ן שנאמרו על פי מדרש חכמים שנרות החנוכה יש בהם בחינה של נרות המנורה במקדש. כך כתב הרמב"ן בפירושו לתורה (במדבר ח', ב'):

אבל ענין ההגדה הזו לדרוש רמז מן הפרשה על חנוכה של נרות שהיתה בבית שני על ידי אהרן ובניו, רצוני לומר חשמונאי כהן גדול ובניו. ובלשון הזה מצאתיה במגלת סתרים לרבינו נסים שהזכיר האגדה הזו ואמר, ראיתי במדרש כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי וכו', אמר לו הקב"ה למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שמם, והיא חנוכת בני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנוכת המזבח עכ"ל.

וראיתי עוד בילמדנו (בהעלותך ה') וכן במדרש רבה (ט"ו, ו'), אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לאהרן אל תתירא, לגדולה מזאת אתה מוכן, הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו - וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטלין לעולם. והנה דבר ידוע שכשאין בית המקדש קיים והקרבנות בטלין מפני חורבנו אף הנרות בטלות, אבל לא רמזו אלא לנרות חנוכה חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותינו.

מצות לחם הפנים

בשער הכוונות כתוב:

ענין השלחן ראיתי למוז"ל שהיה חושש ומקפיד מאד וזהיר לאכול בשלחן של ד' רגלים כדוגמת שלחן שבבית המקדש. גם בענין הלחם המסודר עליו צריך לזהר לשים בכל סעודה י"ב לחמים על השלחן כנגד י"ב חלות לחם הפנים.

למצוות אלו יש להוסיף את ההלכה בשלחן ערוך (או"ח סי' א' סעיף ט'): :

יש נוהגין לומר פרשת הכיור ואחר כך פרשת תרומת הדשן ואחר כך פרשת התמיד ואחר כך פרשת מזבח מקטר קטורת ופרשת סמני הקטורת ועשייתו.

יסודה של הלכה זו הוא במה שאמרו חכמים שקריאת פרשיות מצוות המקדש בזמן שאין בית המקדש קיים הרי היא כקיום המצוה בפועל בזמן שבית המקדש קיים.

